

ES

vakblad voor
informatieprofessionals

Geen angst voor AI
Erfgoedsector moet juist
experimenteren

PubMed vernieuwd
Hoe bevalt het de medisch
informatiespecialisten?

**Mensen met een beperking
digitaal in de kou**
Maak je website beter
toegankelijk

75 jaar NIOD
Van documentatie naar data

2020 | 03

**ONLINE
ACTIVISME**

**DE IMPACT VAN
DIGITALE
WERELD-
VERBETERAARS**

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (24ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-44 09 19 85
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-44 09 19 85,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl.

redactie

Maarten Brinkerink, Wilbert Helmus, Dafne Jansen, Vincent M.A. Janssen, Evelien de Jonge, Stefan Jongen, Leen Liefsoens, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Mirjam Raaphorst, Vincent Robijn, Eric Sieverts, Sjors de Valk en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Marjo Bakker, Wichor Bramer, Sarah Coombs, Rob Feenstra, Irma van Houts, Frank Huysmans, Martijn Kleppe, Ruben Koman, Jacco van Ossensbruggen en René Pijpers.

abonnements

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail
rajin.roopram@kbenp.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

INHOUD

06

Impuls voor Surinaams informatieonderwijs

Dankzij de komst van de Bibliotheekschool en de opleiding DIV-2 kunnen Surinaamse professionals in bibliotheken en archieven zich bijscholen.

10

Coronavirus raakt IP-sector

Bibliotheken en archiefinstellingen hebben voorlopig hun deuren voor het publiek gesloten. Een rondgang leert dat er ook kansen liggen.

14

Online activisme

Zo'n vijf jaar geleden beleefde Anonymous, het 'eerste leger van het internet', zijn hoogtijdagen. Sindsdien is online activisme niet meer weg te denken. Maar heeft het ook impact?

Vincent M.A. Janssen
en René Pijpers

17

PubMed vernieuwd

Na ruim twintig jaar was de gratis medische database PubMed toe aan een update. Wat zijn de eerste ervaringen van informatie-specialisten?

Irma van Houts

Explore

Learn

Find

Download

RUBRIEKEN

04

Foto
van de maand
Gehuld in goud

09

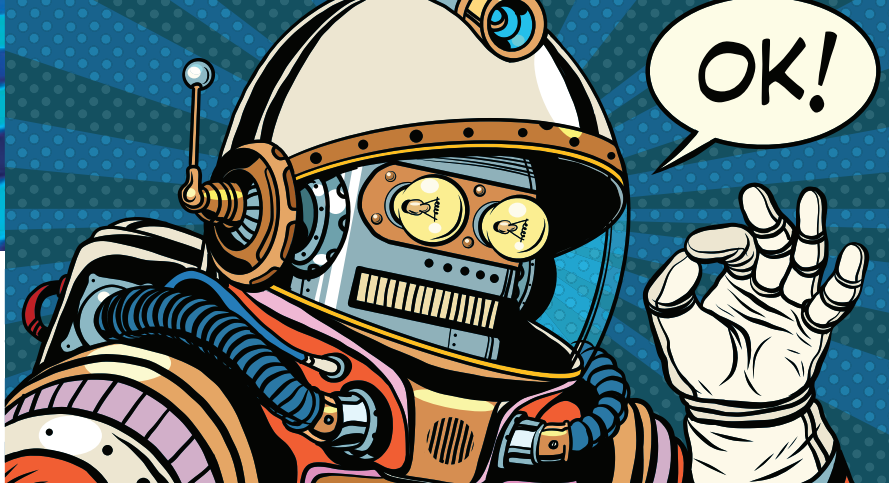
IP Lingo
Infodemie

13

Column
Viraal gaan

34

KB Onder-
zoekskroniek
Trends voor
openbare
bibliotheken

TOEKOMST

In de vorige editie van IP plaatste de redactie drie verhalen over hoe een informatieprofessional, een wetenschapper en een factchecker helpen in de strijd tegen het coronavirus. Maar de kleur van het omslag – rood – bleek een voorbode van wat komen zou. Inmiddels leven we in een nieuwe realiteit, waarin bibliotheken en archiefinstellingen voorlopig hun deuren hebben gesloten voor het publiek. Ondertussen proberen deze organisaties hun online dienstverlening in een hogere versnelling te zetten.

En dat brengt uitdagingen met zich mee. Niet alleen het verleggen van de focus naar een online omgeving, maar ook de digitale toegankelijkheid voor mensen met een functiebeperking is van belang. Redacteur Mirjam Raaphorst legt uit wat dat laatste inhoudt en geeft praktische tips.

De gevolgen van het coronavirus zorgen er ook voor dat we nog meer op internet te vinden zijn. Grote kans dat het online activisme toeneemt. Redacteur Vincent Janssen en historicus René Pijpers duiken in deze wereld en vragen zich af wat de impact ervan is. Van het Greta-effect naar #jesuisparis tot The_Fapping, geen facet van het activistische internet blijft onderbelicht.

Minder disruptief, maar niet onbelangrijk voor ons werkveld zijn de recente aanpassingen van de database PubMed. Een aantal medische informatiespecialisten deelt hun eerste ervaringen. En tot slot belicht Marjo Bakker het 75-jarige bestaan van het NIOD. Uit haar terug- en vooruitblik op de afdeling Collecties & Diensten blijkt dat de toekomst nooit stilstaat.

Minder disruptief, maar niet onbelangrijk voor ons werkveld zijn de recente aanpassingen van de database PubMed. Een aantal medische informatiespecialisten deelt hun eerste ervaringen. En tot slot belicht Marjo Bakker het 75-jarige bestaan van het NIOD. Uit haar terug- en vooruitblik op de afdeling Collecties & Diensten blijkt dat de toekomst nooit stilstaat.

REDACTIONEEL | Stefan Jongen

20

Geen angst voor AI

Experimenteer als erfgoedsector juist met AI! En onderschat vooral niet de rol die informatieprofessionals spelen in het steeds groter wordende AI-veld.

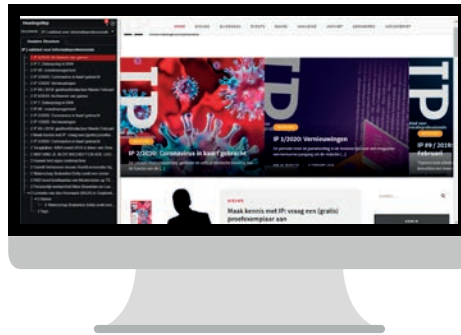
Martijn Kleppe en Jacco van Ossenbruggen

22

Digitale toegankelijkheid

Digitale toegankelijkheid is belangrijk voor een inclusieve samenleving. Wat kan je als instelling doen om je website geschikt te maken voor mensen met een beperking?

Mirjam Raaphorst

28

75 jaar NIOD

Op 8 mei bestaat het NIOD 75 jaar. De hoofdtaak van de afdeling Collecties & Diensten is in al die tijd niet veel veranderd, de vorm waarin wel.

Marjo Bakker

26

Creëer een community

Peter Staal en Kirsten Wagenaar schreven het boek *Organiseren van communities*. In zo'n groep mensen met

gemeenschappelijke eigenschappen is ook een rol weggelegd voor de informatiespecialist.

Ruben Koman

35

Juridische kwesties

EU-hof over ebooks

36

Buitenland

'ICT-kennis blijft belangrijk'

38

Lifehacking

Ondersteuning op afstand

39

Favorieten

Sarah Coombs

CORONAVIRUS RAAKT DE IP-SECTOR

Evenementen in de IP-sector zijn door de gevolgen van het coronavirus stopgezet. Verder hebben openbare, wetenschappelijke en hogeschoolbibliotheken, maar ook archieven hun deuren tijdelijk voor het publiek gesloten. Een rondgang leert dat er ook (digitale) kansen liggen.

Geen VOGIN-IP-lezing

‘Drie buitenlandse sprekers van de VOGIN-IP-lezing 2020 moesten afzeggen van hun werkgevers; ze mogen geen buitenlandse reizen meer maken,’ vertelt Eric Sieverts, een van de organisatoren. Last minute vond hij twee nieuwe sprekers en een van de buitenlanders was bereid zijn lezing online via Zoom te verzorgen. Maar tevergeefs, want op 12 maart kondigden de minister-president en het RIVM nieuwe maatregelen aan tegen verspreiding van het coronavirus. Alle bijeenkomsten met meer dan honderd personen worden in heel Nederland tot en met 31 maart afgelast. Bovendien sluiten publieke instellingen op last van de overheid hun deuren. Eric: ‘We konden sowieso niet meer terecht in de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Dus hebben we tot onze grote spijt – en met volle overtuiging – de uitverkochte VOGIN-IP-lezing moeten afgelasten.’

‘Een vervelend gevolg is er ook nog voor de vierde uit het buitenland afkomstige spreker,’ aldus Eric. ‘Keynote spreker Christiaan

Triebert was al enige dagen in Nederland. Maar door de inreisbeperkingen die Trump voor de VS heeft ingesteld, is het nog maar de vraag wanneer hij weer terug mag naar zijn werkplek bij de *New York Times*.’

En is er al zicht op een nieuwe editie van de VOGIN-IP-lezing? ‘Onduidelijk is nog of er later dit jaar een herkansing georganiseerd kan worden, of dat we tot volgend jaar moeten wachten.’

Studiereis O&O afgelast

Ook de studiereis naar Londen, georganiseerd door de interessegroep O&O van de KNVI, is afgeblazen. ‘Daar spelen de maatregelen die door de regering/RIVM zijn afgekondigd, een rol bij,’ zegt Marjo Bakker van de O&O-reiscommissie. ‘Maar ook raden veel van de instellingen waar we werken buitenlandse dienstreizen ten sterkste af, of verbieden die zelfs. Bovendien heeft een aantal van de te bezoeken instellingen in Londen ons gemeld dat ze sluiten of geen bezoek ontvangen vanwege de coronacrisis. We zijn van plan om de reis te

verplaatsen naar het voorjaar van 2021.’

KB gesloten, online diensten wel beschikbaar

‘De leeszalen van de Koninklijke Bibliotheek zijn dicht tot 31 maart,’ aldus Lode Kulik, senior communicatieadviseur. ‘Dit betekent dat fysiek collectiemateriaal tijdens deze periode niet beschikbaar is. Wel blijven onze online diensten, zoals Delpher, DBNL en de online Bibliotheek beschikbaar. Ook hebben we alle publieksgerelateerde activiteiten tot 31 maart opge-

schort. Medewerkers die voor hun werk niet in het gebouw hoeven te zijn zullen tot die datum vanuit huis werken. Voor sommige noodzakelijke werkzaamheden moeten medewerkers fysiek in het gebouw aanwezig zijn, maar dit wordt tot een minimum beperkt.’

Bibliotheek Haagse Hogeschool maakt meters

‘De bibliotheek van de Haagse Hogeschool is voorlopig dicht,’ vertelt Unitmanager Bibliotheek Tecla ten Berge. ‘Voor de gebruikers zijn we digitaal bereikbaar en de digitale

'Ik zie het ook als kans dat we andere zaken kunnen oppakken nu er geen trainingen op locatie gegeven worden, geen baliediensten zijn en overleggen een stuk minder tijd in beslag nemen. Dus nu tijd om meters te maken met de zaken, zoals attenderingen inrichten, kritisch onze linkresolver beoordelen, jaarplannen van faculteiten en lectoraten op raakvlakken bestuderen, enzovoort, enzovoort.'

'Onlangs is er door de leden van het Samenwerkingsverband Hogeschoolbibliotheken (SHB) per mail uitgewisseld wat ieder zoal aan maatregelen heeft getroffen en dan blijkt dat we nagenoeg allemaal de locaties gesloten hebben en ons richten op digitale ondersteuning. De bibliotheken blijken goed terug te kunnen vallen op digitale collecties en het per mail beantwoorden van vragen. Het is nog wel even zoeken naar thuiswerkzaamheden voor ondersteunende medewerkers die doorgaans veel werkplek gebonden werkzaamheden verrichten en in de publieksdienst actief zijn. Maar ook daarin wisselen we tips uit; we gaan de SHB-site inzetten voor meer uitwisseling van ideeën.'

Historisch Centrum Overijssel: digital first

'Vanaf het moment dat corona in Nederland geconstateerd werd, hebben we bij Historisch Centrum Overijssel (HCO) de situatie dagelijks gevolgd,' vertelt directeur Vincent Robijn. 'We hebben meteen een taskforce ingericht en met het managementteam scenario's ontwikkeld. Op zondag 15 maart hebben we tijdens een MT-vergadering via FaceTime (een unicum voor ons) besloten de studiezalen in Deventer en Zwolle te sluiten voor publiek. De gezondheid van onze bezoekers, vrijwilligers en collega's staat voorop en het is ook in het maatschappelijk belang dat we nu "sociaal verkeer" zoveel mogelijk beperken. We zijn overgaan op digitale dienstverlening, waarbij we bij spoedaanvragen van documen-

ten en dossiers zo snel als mogelijk scans leveren. Met uitzondering van een paar collega's die de scans maken en dus bij de fysieke stukken moeten, werkt iedereen thuis. We vergaderen digitaal en via appgroepen gingen de eerste dagen veel foto's van thuiswerkplekken rond. Ik verwacht dat na deze crisis het digitaal werken in de archiefsector een behoorlijke stimulans gekregen heeft. Ook zie je al dat via het Netwerk Digitaal Erfgoed de eerste plannen ontstaan voor het "archiveren" van de coronacrisis. Bij HCO zetten we in ieder geval vol in op ons principe van digital first.'

GO opleidingen slaat nieuwe weg in

'De meeste cursisten van GO opleidingen willen graag hun cursus/opleiding afmaken, mede omdat ze nu bezig zijn met het onderwerp van de gekozen opleidingsactiviteit. Dus toen we hoorden van de aangescherpte aanbevelingen in verband met het coronavirus, hebben we besloten om online lessen te gaan verzorgen,' vertelt marketingmanager Eric Kokke. 'We waren hier al enige tijd mee bezig, dus de technische infrastructuur stond min of meer klaar. Het was nu voornamelijk zaak om docenten en cursisten te laten wennen aan het idee van online lesgeven en de docenten te trainen in de applicatie Zoom. Dat is inmiddels gebeurd, dus starten we nu snel met het hervatten van zoveel mogelijk lessen.'

'We kiezen voor Zoom omdat je hiermee de voordelen van traditioneel klassikaal lesgeven behoudt. Alleen zitten docenten en cursisten allemaal op een zelfgekozen externe plek. Met alle features die in Zoom beschikbaar zijn, kun je prima lesgeven, discussies voeren, groepsopdrachten laten maken en ervaringen uitwisselen. Wij denken dan ook dat de manier waarop wij samen met onze cursisten vorm gaan geven aan online onderwijs, een prima alternatief is.' <

collectie is 24/7 beschikbaar. Verder is de inleverdatum van boeken verlengd. Het interbibliothecair leenverkeer is grotendeels stil komen te liggen door de onderlinge (personele) afhankelijkheid van bibliotheken.'

'De bibliotheekcollega's zijn nagenoeg allemaal thuis aan het werk. En dat geeft een andere dimensie. Deze situatie biedt bij uitstek de gelegenheid om docenten te ondersteunen met informatie over de databanken en de mogelijkheden hoe deze zijn in te zetten bij online learning. Het digitale onderwijs

krijgt een enorme boost en daar kunnen wij als bibliotheek van profiteren door onze bronnen met dit perspectief onder de aandacht te brengen.'

'Onze leerlijn informatievaardigheden bestaat deels uit digitale trainingen, inclusief toetsen, en dat sluit goed aan bij de noodzaak om nu online onderwijs te verzorgen. Voor onderzoekers hebben we tools als Refworks en ATLAS.ti, en onlangs hebben we een uitgebreide digitale training open access-publiceren afgerond. Dat kwam mooi uit.'

Nieuwsgierig naar de rest?

Bestel gratis
een proefnummer van

IP | vakblad voor
informatieprofessionals

Stuur een mail naar
administratie@informatieprofessional.nl
ovv 'proefnummer'

*
Zolang
de voorraad
strekt